

Preek 14-04-2024; ds. Arlette Brabander

Gemeente van de Heer Jezus Christus,

Een tweede kans, daar gaat het vanmorgen over. Het verhaal van Jezus en Petrus is een mooi verhaal, maar ook een moeilijk verhaal. Het is een verhaal over schuld en vergeving. Twee thema's die onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn en in ieder mensenleven een rol spelen. Het is geen luchtig onderwerp, maar wel een onderwerp dat zeker wat kan opluchten als we erover spreken. We maken allemaal fouten als mens. Maar vaak weten we toch niet zo goed hoe we daar mee in het reine komen.

Het omgaan met schuld kent een lange geschiedenis. Met bijbehorende rituelen. In het Oude Testament kenden de Israëlieten hiervoor een jaarlijks ritueel. Zij hadden de zogenaamde 'zondebok'. Dat was een jong bokje dat door de priester werd uitgekozen. Vervolgens werd die bok ritueel opgeladen met alle zonden uit de gemeenschap. Vervolgens werd dat bokje de woestijn ingestuurd om uit het zicht van de gemeenschap te verdwijnen. Zo was de gemeenschap elk jaar in een klap van alle fouten en stomiteiten af die ze begaan hadden. Streep eronder en met een schone lei opnieuw beginnen. Hoe bevrijdend!

Zo ook kent de katholieke kerk de biecht, waarbij iemand zijn zware gemoed kan luchten met bijbehorende boetedoening. Nu is in de huidige maatschappij de vraag naar schuld iets geworden dat is thuis gaan horen in de overvolle praktijken van therapeuten en psychiaters. Want wie heeft er immers geen last van schuldgevoelens? Maar dat is niet de juiste plek. Het kan overal aan de orde komen, waar mensen met elkaar in gesprek willen gaan.

Schuld hoort intrinsiek bij het menselijk leven. Daarom vanmorgen dit verhaal van Jezus en Petrus. Het is een verhaal dat complex is in zijn eenvoud. Het is complex omdat daar iets gebeurt waar wij mensen het zelf zo moeilijk mee hebben: het vergeven worden. En ik zeg met nadruk 'het vergeven worden', omdat ik denk dat mensen het minst makkelijk zichzelf dingen vergeven. Een mens is vaak het meest kritisch voor zichzelf.

Als we kijken naar het verhaal van Petrus, zullen we ook maar wat blij zijn dat we niet in zijn schoenen staan. Petrus, de naam die rots betekent in het Grieks. Petrus is aan het begin van het evangelie een man naar ons hart. Soms wat te vrijmoedig, maar Jezus zeer toegewijd. Hij was overtuigd dat hij alles voor Jezus overhad; die kon op hem bouwen, want hij zou hem trouw zijn en volgen, waarheen Jezus' weg ook zou leiden, tot in de dood toe.

Toen het er echt op aankwam, liep alles toch net even anders. Geschrokken, onthand, bang, overweldigd. Petrus had glashard ontkend dat hij Jezus kende, tot driemaal toe. En toen was alles voorbij. Jezus was gekruisigd, begraven en opgestaan. Het goede einde was er slechts en alleen door het ingrijpen van God. Petrus bleef achter met zijn schuld. Dit leek het einde te zijn, maar dat was het niet. Het verhaal eindigde niet hier.

Petrus had Jezus in de steek gelaten, maar omgekeerd was dat niet het geval. Na zijn opstanding was Jezus al in Jeruzalem aan de discipelen verschenen; en later bij het meer van Tiberias bij de wonderlijke visvangst. Die ochtend had Jezus de maaltijd met brood en vis met hen gehouden.

Petrus was daar ook bij geweest, en ook met hem had Jezus het brood gebroken. Geen woord was er over het verraad van Petrus gerept.

Dan na de maaltijd, volgt het gesprek van Jezus en Petrus. Meteen na die maaltijd opent Jezus het gesprek: *'Simon, zoon van Johannes, houd je nu echt meer van Mij, dan de anderen hier?'* Denkend aan wat er gebeurd is, klinkt in dat 'meer dan anderen' zachtjes ironie door. En Petrus waagt het niet meer om zo vurig en zelfverzekerd uit de hoek te komen. Hij is zichzelf hard tegengekomen, en alle zelfgenoegzaamheid en zelfverzekerdheid is verdwenen. Zelfs de zekerheid dat hij Jezus liefheeft is hem uit handen geslagen. En zo beroept hij zich in zijn antwoord op Jezus: 'U, Heer, kent mij en u weet dat ik ondanks alle schijn van het tegendeel, u liefheb.'

Jezus heeft Petrus niet gevraagd of hij berouw heeft, en ook niet of hij zal zorgen dat zo iets niet weer gebeurt. Hij heeft hem ook geen verwijten gemaakt. Dat hij jammerlijk te kort geschoten is, hoeft niemand hem te vertellen, dat weet hij zelf maar al te goed. Over schuld wordt trouwens helemaal niet gesproken. Alleen de vraag wordt gesteld: Heb je Mij lief? Maar deze vraag wordt wel drie keer herhaald. En Petrus antwoordt: ja Heer, U weet dat ik U liefheb. Drie keer had Petrus Jezus verloochend, drie keer moet hij nu antwoorden om zijn liefde te betuigen. Zonder verwijt, onopvallend voor een buitenstaander ligt er in deze driemaalige herhaling de herinnering aan de schuld in het verleden.

Als je schuldig geworden bent, moet je de moed hebben die schuld onder ogen te zien. Als je ondanks schuld met een opgericht hoofd verder wil leven, mag je die schuld niet bedekken of ontkennen. Soms krijg je de gelegenheid om de schuld enigszins goed te maken, maar je kunt haar nooit ongedaan maken. Je kunt schuld niet terugdraaien.

Denk maar eens aan Judas, die in feite probeerde zijn schuld terug te draaien. Dertig zilverlingen had hij gekregen voor het verraad van Jezus, maar kreeg meteen spijt toen hij zag dat Jezus werd weggevoerd. Van de hogepriesters naar Pontius Pilatus en regelrecht zijn doodvonnis tegemoet ging. Judas wilde terugdraaien wat hij had gedaan en hij probeerde dat te doen door het geld dat hij voor het verraad had gekregen terug te geven aan de hogepriesters. Maar dat lukte niet. De priesters zeiden wat gaat dat ons aan? Dat moet u zelf maar zien. Uiteindelijk smeed Judas het geld op de grond in de tempel om er maar vanaf te zijn. De priesters raapten het geld wel op maar konden het geld niet voor de tempel gebruiken omdat het bloedgeld was. Ze kochten er uiteindelijk een stukje land voor om doden op te begraven en het stukje land kreeg de naam bloedakker.

Schuld kan niet teruggedraaid worden, maar moet onder ogen worden gezien. Dan pas kan het worden verwerkt. Alleen met verwerkte schuld valt verder te leven. Dat is wat het verhaal uit Johannes ons probeert duidelijk te maken.

De wijze waarop Jezus Petrus aanspreekt in onze passage is opvallend. Terwijl overal op andere plaatsen in het Johannesevangelie alleen de naam Petrus of Simon Petrus voorkomt, staat hier 'Simon, zoon van Johannes'. Dat is niet zonder reden zo gesteld.

Petrus moet als het ware weer van voor af aan beginnen. De naam Petrus, rots, komt hem niet langer toe. De erenaam moet terugverdiend worden.

Tussen Jezus en Petrus wordt er niet van schuld gesproken, ook niet van vergeving. Dat is onnodig, want de maaltijd die voorafgegaan was had stilzwijgend de gemeenschap hersteld. En de vergeving blijkt nog duidelijker in de opdracht die Petrus nu krijgt: 'Hoed mijn schapen'. En ook deze opdracht

wordt driemaal herhaald. Vanuit het nulpunt mag Petrus weer opnieuw beginnen. Want als schuld eenmaal erkend is, hoef je daar niet bij te blijven staan, maar mag je die achter je laten. Dat geldt van schuld en vergeving tussen mensen, dat geldt nog meer waar het God betreft. Vergeving is bevrijding. Je kunt het hele verleden niet wegstoppen, maar je wordt er ook niet op vastgeprikt en je moet ook jezelf er niet op vastprikken. Zo opent vergeving de toekomst, wijst een nieuwe weg vooruit en geeft een nieuwe opdracht en een nieuwe verantwoordelijkheid.

Weid mijn schapen, hoed mijn lammeren'. Deze woorden zijn zoiets als een ordinantie, een bevestiging in het ambt van pastor. Maar het is niet de manier van bevestigen van de predikant, die wij vandaag de dag in onze kerk hebben. In de kerk is er een studie en examen aan vooraf gegaan en is de geschiktheid van de kandidaat beoordeeld. Maar Petrus is voor het examen gezakt en hij kan ook geen bewijs van geschiktheid laten zien. Het enige wat Petrus naar voren kan brengen is een schuchtere betuiging van zijn liefde: Heer u weet, dat ik van U houd' genoeg. Het blijkt genoeg te zijn voor zijn nieuwe taak om als pastor Jezus' schapen te weiden. Het zijn Jezus' schapen, ze zijn niet van hemzelf en hij zal ze net zo moeten weiden als Jezus gedaan heeft, met zorg en met liefde en zoekend wat verloren is.

De rooms-katholieke kerk heeft op deze opdracht aan Petrus het pausschap gegrond. Maar het gaat hier niet alleen over het pausschap, maar evenzeer over het algemene priesterschap, waartoe alle gelovigen geroepen zijn. Dat betekent dat wij allemaal een herder voor elkaar zijn. En dat niet als lichtend voorbeeld, maar meer als schaap dat zelf verloren was en weer teruggevonden is. Dat zijn wij allen: verloren en weer gevonden mensen, aangewezen op vergeving en ook allen voor elkaar pastor, elkaar hoedend en voor elkaar zorgdragend.

De opdracht die Petrus krijgt is een blijk van groot vertrouwen. Een tweede kans die in onze maatschappij uitzonderlijk geweest zou zijn. We zien nu meestal als een iemand een fout maakt, dan wordt zo'n persoon direct daarop afgerekend. Iemands carrière is meestal in een klap voorbij, iemand is beschadigd voor de rest van zijn leven. Soms voordat er een eerlijk proces is geweest. Maar niet in ons verhaal van vanmorgen. Niet in de ogen van Jezus zijn er onherstelbare fouten gemaakt. Er is vergeving mogelijk, omdat het zo menselijk is om fouten te maken. Het vertrouwen tussen God en mens is iets dat weer hersteld kan worden. Het vertrouwen berust er op dat Christus zijn discipel nu verder zelf zal leiden. Dat spreekt Jezus uit in zijn laatste woorden aan Petrus: 'Toen je jong was, deed je zelf je gordel om en ging je waarheen je wilde; maar wanneer je oud bent, zul je je handen uitstrekken, een ander zal je gordel omdoen en je brengen waarheen je niet wilt.'

Vroeger had Petrus zijn eigen plannen gemaakt, had hij zelf zijn weg bepaald en was hij heer en meester geweest van zijn leven. Nu mag hij zichzelf loslaten en zich laten leiden. Niet langer zelf je weg bepalen, maar je toevertrouwen aan de leiding van Christus en gaan waarheen Hij je voert. En zo eindigt dit gesprek met Jezus' woorden: Volg mij.

In het volgen van Jezus opent zich een nieuwe toekomst met uitzicht op een nieuw leven: dat is de boodschap van Pasen. Een tweede kans voor jou en voor mij.

Amen